

Akateeminen hengailu: Lumoutumisen tiloja ja radikaalin ajattelun mahdollisuuksia

NOORA PYYRY

Geotieteiden ja maantieteen osasto, Helsingin yliopisto

Pyry, Noora (2019). Akateeminen hengailu: Lumoutumisen tiloja ja radikaalin ajattelun mahdollisuuksia (Academic hanging out: Enchantment and the potential for radical (re-) thinking of the world). *Terra* 131: 4, 223–233.

In this paper, I approach the problematics of working in the contemporary neoliberal academic landscape by attending to the implicit non-instrumentality of young people's hanging out. I argue that the openness toward the world in hanging out entails potential for seeing things anew. When hanging out with their friends, young people participate in the world by meaningfully engaging with things and spaces: they 'dwell with' their surroundings. Dwelling with is key to opening up the disrupting event of enchantment, a highly affectual moment of wonder-at-the-world. Although most often characterized by a strong feeling of immersion with one's surroundings, enchantment is much more than a life affirming moment. It is a radical re-ordering of the world during which there is both a profound loss of meaning and a sudden gaining of significance. This liberatory event of re-cognizing the world is at the core of what I have named 'hanging-out-knowing', spatial-embodied reflection that takes place with everything that comes together in the thinking event.

Key words: affect, enchantment, hanging-out-knowing, encounter, landscape

Noora Pyry, Department of Geosciences and Geography, University of Helsinki, Gustaf Hällströmin katu 2, P. O. Box 64, FI-00014 University of Helsinki. E-mail: <noora.pyry@helsinki.fi>

Lähestyn tässä artikkelissa ajankohtaista kysymystä akateemisesta tuottavuuspakosta sitä vasten miltei anarkistiselta näyttävän *hengailun* kautta. Keskustelemalla hengailusta haluan korostaa leikkisyyden ja viipyilevän ajattelun itseisarvoa sekä tieteellisen työn radikaalia potentiaalia. Lähden siis liikkeelle yliopistolaitoksen tietynlaisesta perustarkoituksesta: radikaali viittaa artikkelissani uusien maailmojen keksimiseen, toisin sanoen vaihtoehtoisten ajattelun horisonttien avautumiseen (ks. Thrift 2009). Kytken tämän uudelleenajattelun potentiaalain voimakkaan affektiiviseen, representaatiota pake-nevaan "lumoutumisen" hetkeen (Bennett 2001), joka pikemminkin rakentaa omat sisältönsä kuin tukeutuu ennalta annettuihin merkityksiin ja kategorioihin. Jälkhumanistisesta näkökulmasta katsotuna myös tietäminen kehkeytyy asioiden, tilojen, ihmisten ja muun elollisen muodostamisessa, alati muuttuvissa "sommitelmissa" – eikä sen tarvitse

olla tarkoituksellista, rationaalista tai verbalisoitavissa ollakseen tärkeää (Deleuze & Guattari 1987). Näin ollen akateeminen subjekti ei ole tarkastelussani ympäristöstään irrallinen, selkeäräjäinen tai pysyvä, vaan se muotoutuu jatkuvasti kohtaamisissa asuttamansa (yliopisto)maailman kanssa.

Lumoutuminen on ihmissubjektia tarkentava ja maailmaa rakentavia suhteita ravisteleva tapahtuma (*event*), joka tuo mukanaan vahvan tunteen siitä, että asiat voisivat olla jotenkin perustavanlaatuisesti toisin (Pyry 2019). Lumoutumisen kautta maailma esittäytyy hetken ajan "toisenlaisena" ja avautuu nähtäväksi uusin silmin (Pyry 2016a, 2019). Syvennän artikkelissani tätä radikaalia oivalluksen hetkeä käsittelemällä tietämisen tapahtumaa "kanssa-asumisen" (*dwelling with*) käsitteen avulla (Ingold 2000). Tältä pohjalta esittelen ajatuksen akateemisesta "hengailutietämisestä" (*hanging-out-knowing*), joka tulee mahdolliseksi

silloin, kun tietotyöläisellä on aikaa ja tilaa kiinnittyä tarkastelemaansa maailmaan ja sen lukemattomiin muihin subjekteihin (ks. Pyyry 2015, 2019). Lopuksi pohdin lumoutumisen ja radikaalin ajattelun mahdollisuuksia jatkuvaan uuden luomiseen ja usein välineelliseksi kaventuvaan uteliaisuuteen kannustavassa, tuottavuuspakon kuristamassa akateemisessa ilmapiiressä.

Inspiraationi uudenlaisen akateemisen olemisen ja toiminnan hahmotteluun ammennan aikaisemmin tutkimastani nuorten hengailusta ja sille ominaisesta päämäärättömästä mutta merkityksellisestä improvisaatiosta kaupunkitilassa (esim. Pyyry 2016b). Hengaillessaan nuoret rakentavat mielekästä suhdetta ympäristöönsä ja ovat yleensä avoimia tilanteen ehdottamille yllättävillekin suunnanmuutoksille: he leikkivät ja keskustelivat kaupungin kanssa (myös Rautio ym. 2015). Viitataan leikkillä pikemminkin avoimeen ja vastaanotettavaan olemisen tapaan kuin tiettyyn toimintaan ja esitän, että leikissä on siten luovaa ja radikaalia potentiaalia jokapäiväisen elämän rajojen koetteluun (ks. Stevens 2007; Aitken 2014; Pyyry & Tani 2019). Väitän, että leikkisän avoin suhde maailmaan raivaa tilaa lumoutumisen hetkille, joissa asuminen syvenee.

Tämä näkemys leikin potentiaalista kytkee hengailututkimuksen 1900-luvun puolivälin Kansainvälisiin situationisteihin (*Situationist international*, SI), jotka pyrkivät kritisoimaan funktionaalista kaupunkisuunnittelua luovan hulluttelun avulla (Pyyry 2019). Situationisteille leikki oli sekä poliittista että älyllistä toimintaa. Vapaaseen vaelteluun perustuvan *dérive*-kävelyn ideana oli tutkia kaupunkia toiminnan kautta ja luoda tavallisuudesta poikkeavia tilanteita, situaatioita, jotka ”herättäisivät” liiallisen funktionaalisuuden passivoimat kaupunkilaiset seuraamaan todellisia intohimojaan ja näkemään kaupungin uudella tavalla (Debord 2006). Tällaisten nyrjäyttävien tilanteiden tietoinen tuottaminen oli todennäköisesti Jean-Paul Sartren eksistentiaalismin innoittamaa ja perustui hänen ajatukseensa elämästä neuvottelua vaativien tilanteiden kokoelmana (Sadler 1999). Tätä taustaa vasten perkaan artikkelissani kysymystä radikaalin ajattelun mahdollisuuksista funktionaalissa nyky-yliopistossa, joka korostaa innovaatioiden tärkeyttä mutta unohtaa ”pöhinässään”, ettei luovuuteen ole oiketietä. On uskaltauduttava *dériven* vietäväksi.

Nyky-yliopisto leikki- ja pelikenttänä

Esittelemäni leikkisä näkökulma on tarpeellinen tilanteessa, jossa tiedepolitiikkaa tehdään yhä enemmän talouselämän ja yritysten tarpeita silmällä pitäen (Tomperi 2009; Ylijoki ym. 2011). Kansainvä-

lisen kilpailutalouden ohjaamissa yliopistovisioissa (Korkeakoulutuksen ja... 2017) ei rakenneta kestävämpää tai parempaa maailmaa – päinvastoin Juha Sipilän hallituksen (2015–2019) tekemät koulutusleikkaukset, kiihtyvä rahoituskilpailu ja organisaatiouudistukset vievät usein mahdollisuudet sellaiselta perustutkimukselta, jolle yliopistojen olemassaolon tulisi perustua (Kuusela 2019: 65). Viime vuosina on ollut selvästi nähtävissä vahva pyrkimys soveltavan, työelämää palvelevan osaamisen rakentamiseen niin lukio- kuin korkeakoulutuksessakin. On vaarana, että tämä kehitys tapahtuu yhteiskuntatieteellisen ja humanistisen sivistyksen kustannuksella.

Yritysmailmasta ja politiikasta tuttu tulosohtaus on tullut osaksi yliopistolaisten arkea, kun yliopiston resurssi- ja budjettiperäinen valtionohjaus on siirtynyt viime vuosikymmeninä tulosorientoituneempaan suuntaan. On syntynyt ”uusi suoritusmittausorientoitunut akatemia”, joka korostaa tuotoksia, määriä ja mittareita, sääntöjä ja standardeja (Kallio 2014). Esimerkkejä tämän lähestymistavan seurauksista löytyy useita. Tulosohtauksen myötä yliopisto-opettajan ansioita esimerkiksi mitataan ensisijaisesti hänen opiskelijoille jakamiensa opintopisteiden määrällä. Vastaavasti työntekijän tutkimukselliset ansiot määrittyvät hyvin suoravivaisesti tieteellisten julkaisujen määrän ja julkaisukanavan mukaan.

Kirsi-Mari Kallion (2014) mukaan tulosohtaus on merkittävästi lisännyt yliopiston opetus- ja tutkimushenkilökunnan työssä kokemaa stressiä ja painetta julkaista. Sama suuntaus näkyy Tieteentekijöiden liiton jäsenkyselyissä: työstressiä kokee yhä useampi (Puhakka & Rautopuro 2017; Kokkonen ym. 2018). Suoritusmittausten ohella työntekijöitä kuormittavat uudet työtehtävät, kun henkilöstöä vähennetään yliopistohallinnosta ja tukipalveluista. Koska toimintakulttuurin muutos on ollut hyvin kokonaisvaltainen, on perusteltua kysyä miten se on vaikuttanut tutkimuksen laatuun ja sisältöön. Suuntautuuko tutkimus nykyisin esimerkiksi yhä enemmän sellaisille aloille ja aiheisiin, joissa synergiaedun takia on mahdollista vastata tulospaineeseen esimerkiksi nopeatahtisella yhteisjulkaisemisella? Entä miten on käynyt tai käymässä yksittäisten tutkijoiden harteilla lepääville erityisaloille?

Yliopiston kehitys ilmentää tietenkin laajempaa yhteiskunnallista muutosta. Viime vuosikymmeninä yksilöllistymisestä ja itsensä arvioimisesta on tullut etenkin länsimaissa eetos, jonka useimmat ovat sisäistäneet (ks. Julkunen 2018; Moisio 2018). Mainokset, työnantajat, peili ja sosiaalinen media arvioivat ja arvottavat ihmisiä ja kannustavat yksilöitä rakentamaan itsestään pala palalta parempia versioita. Ajan henki tiivistyy iskulauseisiin: *Pin-*

nistä, viritä, tuunaa, hio. Kaikki on sinusta itsestäsi kiinni. Voit olla enemmän, kunhan annat kaikkiesi. Muutoksen kerrotaan näkyvän tehoina, tuloksina, lihaksina, palkanlisinä ja ”tykkäämisinä”. Sama huolestuttava kehitys näkyy itsenäisyydestään taistelevassa yliopistomaailmassa, ja sen mukana pyristelevät nekin, jotka tahollaan kritisoivat kevytasiatuntijuutta ja toivovat jonakin päivänä ehtivänsä lukemaan kokonaisen kirjan.

Tuntuu paradoksaaliselta, että yliopistomaailmassa lukemisesta on tullut luksusta, joka ajoittuu usein yöajalle tai lomille. Jokainen tutkija tietää, että ajattelu ja uuden luominen vaatii aikaa. Tämän tulisi olla itsestään selvää. Silti akateeminen hengailu kuulostaa ajatuksena radikaalilta ja tehokkuuspuheen vastaiselta. Myös yhteiskunnallisessa kontekstissa hengailu sijoittuu marginaaliin, olipa viitekehyksenä ryhdikkyteen ja reippauteen kannustanut moderni valtio tai tehokkuuden ja itsenanageroinnin nimiin vannova kilpailuyhteiskunta. Sanakirjojen ja internethakujen määritelmät hengailusta liikkuvat pääasiassa neutraalista negatiiviseen. Hengailu on vetelehtimistä, maleksimista, lorvailua, lojumista, notkumista, toimetttömyyttä, joutenoloa tai vain ajan tappamista. On kuvaavaa, että hengailu yhdistetään usein marginalisoitujen tai yhteiskunnallisten valtahegemonioiden ulkopuolelle jääneiden ryhmien toimintaan. Samalla näiden ryhmien suhde hengailuun määrittyy osin ristiriitaiseksi. Esimerkiksi nuorten elämässä hengailu on päämäärätöntä (tai ainakin siltä vaikuttavaa) ajanviettoa kavereiden kanssa (Pyryry & Tani 2016). Se koetaan merkitykselliseksi aikataulupainneiden keskellä, mutta hengailusta puhuttaessa sitä perustellaan usein jollakin aktiivisemmaksi mielletyllä toiminnalla, skeittauksella tai esimerkiksi ”shoppailulla” (Pyryry 2012).

Markkinataloudessa, joka korottaa tehokkuuden ja tuottavuuden hyveiksi yli muiden, hengailussa on negatiivisen päämäärättömyyden, jopa syrjäytymisen sivumaku. Lapsen leikkiä varjellaan, lasta kannustetaan vertaistensa kanssa telmimiseen – yleensä sen nähdään ”kehittävän” lasta. Säännöt kuitenkin tiukentuvat iän karttuessa. Päämääräistä vapaa oleilu on perusteltavissa vain silloin, kun se hyödyttää tuottavan subjektin uusiutumista. Hengailu on ilmiönä kiinnostava, koska se tuntuu implisiittisesti toimivan juuri tätä vaatimusta vastaan. Se on hellittämistä, pakottomuutta ja kiinnittymistä käsillä olevaan, se on leikkisää ja kokeilevaa osallistumista (Pyryry 2016b). Toiminnan potentiaali määrittyy kuitenkin aina kontekstissaan. Brian Massumi (2015) muistuttaakin, että uusliberaalin kapitalismin logiikkaan kuuluu sitä vastaan nousevien voimien kaappaaminen osaksi hallinnan koneistoa. Vapauden tunne on keskeisessä roolissa ka-

pitalismin toiminnassa ja systeemi toivottaa poikkeamat – hengailunkin – tervetulleiksi niin kauan kuin ne on mahdollista valjastaa vallankäytön polttoaineeksi. Tästä syystä akateeminen hengailun mahdollisuuksia on tarpeen perata yli rakenteet/yksilö- ja joko/tai-jakojen siinä poliittis-ideologisessa ”maisemassa” (*landscape*; Wylie 2009), jossa se olemisen tapana määrittyy.

Kukaan ei tiedä yksin

”Jos olen nähnyt muita kauemmas, se johtuu siitä, että olen seissyt jättiläisten harteilla”, kerrotaan Isaac Newtonin todenneen. Akateeminen ajatustyö ei voi tapahtua tutkijankammion yksinäisyydessä, eikä kukaan tutkija ole koskaan yksin vastuussa saavutuksistaan. Tietäminen rakentuu aina aikaisemman tutkimustyön päälle ja tapahtuu oleellisesti vuorovaikutuksessa muiden, myös tieteenhistorian peukaloisten kanssa. Samalla tavoin tutkijat ovat kiinni niissä tiedekulttuurin moninaisissa rihmastoissa, jotka määrittelevät historiallisesti ehdollista tutkijasubjektia (*rhizome*; Deleuze & Guattari 1987). Jokainen tutkija on yliopisto, osa konetta. Ja jos kone köhii, tutkijatkin yskivät.

Miten sitten tarttua kilpailuintoisen aikakauden asettamaan yksilöllistymisen ja ylisuorittamisen ongelmaan? Miten argumentoida uskottavasti hidastamisen, joutilaisuuden ja aidon, syvällisen yhteistyön puolesta? Tarjoan vastaukseksi jälkihumanistista näkökulmaa: ihminen ei lähtökohtaisesti koskaan toimi maailmassa yksin, siitä irrallaan, joten tutkijan ponnistelut uraauurtavan akateemisen työn eteen ovat tuohon tuomittuja, mikäli hän sivuuttaa taustakohinaksi leimaamansa maailman ”puheen”. Tavoitehakuisuus asettaa tutkijan ja maailman väliseen suhteeseen ristiriitaisia, jopa paradoksaalisia odotuksia, jotka luovat kuilun tutkijan etiikan ja työn vaatimusten välille. Yksinäisyydessään valistushumanistisen ihanteen sisäistänyt tutkija kuvittelee voivansa ottaa kunnian onnistumisistaan, mutta samalla hän yksin kantaa vastuun, kun seinä nouseekin vastaan. Tässä ajatuksessa tiivistyvä nykyisen ongelmallisuus: ilman perustavanlaatuisuuta institutionaalista muutosta jokainen puheenvuoro individualismin ja kilpailutuksen ideologiaa vastaan kaikuu kuuroille korville. Tuntuukin, että usein kahvitauoilla tutkijat puhuvat kiihkeästi tuottavuuspakkoa ja jatkuvaa kilpailua vastaan, mutta samanaikaisesti alistavat itsensä systeemin edellyttämään toimintaan ja ottavat näin osaa sen säilyttämiseen – toisaalta mitä muuta he voisivatkaan tässä pätkätöiden ja epävarmuuden ajassa. Paola Valero ja kumppanit (2019) viittaavat tähän turvattomuuden tunteiden kautta tapahtuvaan itsen hallintaan käsitteellä ”affektiivinen subjektivaatio”. Onkin

tärkeää lähestyä akateemista ajattelutyötä yksilönäkökulman sijaan tutkijasubjektia rakentavien suhteiden kautta. Esittelen tätä varten seuraavaksi ”kanssa-asumisen” käsitteen, jonka avulla lähestyn ajattelua tapahtumana (Pyyry 2015, 2019).

Kanssa-asuminen eroaa humanistisen maantieteen ajatuksesta ihmisen kuulumisesta (*belonging*) johonkin tiettyyn paikkaan, sillä asuminen ei kiinnity osoitteeseen vaan maailmassa-olemisen mielekkyys rakentuu monenlaisissa sommitelmissa ja voi olla kestoltaan lyhytaikaista (Pyyry 2016b). Kanssa-asuminen viittaa johdannossa kuvaamaan jälkihumanistiseen näkemykseen ihmissubjektista maailmaansa kiinnittyneenä ja siitä erottamattomana toimijana, joka muotoutuu aina käsillä olevan sommitelman osana. Jälkihumanistisen subjektin luonnostelussa on monia vivahteita ja koulukunta-eroja, joille yhteistä on toimijuuden tilannesidonaisuus (esim. Wylie 2010). Vaikka pidän tässä artikkelissa kiinni jonkinlaisesta humanistisen ihmishuomion luurangosta, syntyy liha näiden luiden päälle tilanteen mukaan. Jokaisen subjektin toimintaa muokkaavat lukuisat muut subjektit (inhimilliset, teknologiset, institutionaaliset ym.), joiden kanssa kunkin ”lihat” sotkeutuvat. Ihmissubjektin toimijuus kumpuaa kussakin tilanteessa vallitsevien suhteiden sommitelmasta ja on aina kytköksissä *tapahtuman toimijuuteen* (Massumi 2015).

Kanssa-asuminen pitää siis sisällään ajatuksen siitä, että ihmisen intentionaalisuus on vain yksi voima monien joukossa: jokaisessa tilanteessa vaikuttaa aina samanaikaisesti moneen suuntaan vetäviä voimia. Kanssa-asuminen viittaa ihmisen mielekkääseen olemiseen ja osallistumiseen maailmassa; avoimuuteen sen monille vaikutuksille. Käsite kuvaa asioiden ja tilojen osallisuutta ihmisen asumisessa, toisin sanoen materiaalisesta ja ei-inhimillisen maailman kykyä vaikuttaa ihmiskehoihin. Samalla se mahdollistaa ajatustyön tilanteisuuden teoretisoinnin. Sen avulla kaikki ihmisen toiminta – ja tätä kautta myös ajattelu – voidaan ymmärtää moninaisten tilallisten-ajallisten suhteiden yhteentulemana. Tässä prosessissa ihmisen ja muun maailman väliset rajat hämärtyvät, eikä ajatuksille ja ideoille ole mahdollista löytää yhtä alkuperää.

Puhuessani kanssa-asumisesta en halua aliarvioida yksittäisen tutkijan ajattelua vaan tarkastella hänen työtään vallitsevissa olosuhteissa, hänen asuttamassaan akateemisessa maisemassa. Kanssa-asuminen on kodin tekemistä maailmaan yhdessä vaihtelevan ja kirjavan toimijakaartin kanssa. Se vaatii aktiivisen ”rakentamisen” lisäksi joutilaisuutta, tylsyyttäkin: avoimuus tilanteen moninaisuudelle, tietynlainen akateeminen leikkisyys, mahdollistaa maailman ihmettelyn ja syväällisen reflektion. Hahmottelemallani ”hengailutietämisen” käsitteellä on

mahdollista tuoda akateemisessa maailmassa olemiseenkin päämäärättömyyden, toiminnallisuuden ja leikkisyyden voima sekä subjektiivista muokkavana että tutkimustyön sisältöä rikastavana analyytisenä elementtinä.

Välineellisyyttä ja tuottavuutta vastaan toimiva hengailu on hyvä peilauspinta aikataulupaineiden ja mittaamispaakkomielteen rasittamalle akateemiselle elämälle. Hengaillessa on aikaa kiinnittyä ympäröivään maailmaan ja katsoa sitä vaihtoehtoisista näkökulmista. Hengailu tarjoaa tutkijallekin tilaa ja aikaa olla mielekkäässä kanssakäymisessä toisten kanssa, tapahtui tämä sitten kasvokkain tai syventymällä muiden teksteihin. Tällaisessa kiireettömässä tilassa tutkija on näkemykseni mukaan myös avoin uusille ajatuksille ja niiden mukaan tempautumiselle. Tätä kanssa-asuminen nimenomaan on: avoimuutta uudelle ja arvaamattomalle, ajattelevan subjektin kehkeytymistä tilanteen mukana. Koska kanssa-asuminen ei ole niinkään käyttäytymisen muoto, vaan maailmassa-olemisen tapa, sitä voi olla vaikeaa havaita ulkopuolelta. Tämä olemisen tapa syvenee mielekkäiden kohtaamisten kautta, kun aidolle vuorovaikutukselle on tilaa. Kanssa-asuminen nojaa feministisessä maantieteessä keskeiseen huolenpidon etiikkaan (*ethics of care*; Raghuram 2016). Se ei ole saavutettavissa oleva päämäärä, vaan jatkuva prosessi, jota on syytä vaalia jokaisessa kohtaamisessa. Välineellisyyden ylittävä kiinnostus tutkittavaa aihetta kohtaan mahdollistaa parhaimmillaan kanssa-asumisen ja lumoutumisen kautta tapahtuvan radikaalin ajattelun spiraalin, joka ruokkii itseään taistelussa apatiaa ja kyynisyyttä vastaan (*dwelling with – enchantment – reflection*; Pyyry 2015).

Pahimmillaan tutkijaan kohdistuvat suorituspainokset saavat hänessä aikaan välinpitämättömyyttä, joka on pohjimmiltaan kuin akateemista asunnottomuutta: kun asioihin ei ole aikaa paneutua, katoaa työstä usein mielekkyys ja ilo. Kanssa-asuminen syvenee merkityksellisten kohtaamisten kautta, kun osallistumiselle ja ajattelulle on tilaa. Keskeistä näissä kohtaamisissa on niiden affektiivinen voima: ne kiinnittävät tutkijat yhteiseen ajatteluun projektiin ja motivoivat heidän työtään. Affektit vaikuttavatkin akateemisen toimijuuden taustalla, ne ovat kuin polttoainetta ajattelevan subjektin kehkeytymiselle. Affektilla viitataan tässä tilannesidonnaiseen potentiaaliin, jota voidaan kuvailla jaetuksi tunnetilaksi, ja joka muodostuu vaikuttamisesta ja vaikutetuksi tulemisesta. Affektit rajaavat tai vahvistavat subjektin kykyä toimia, sen eksistentiaalista voimaa (Anderson 2014); ne ovat kiinni tilannetta (ja subjektia) rakentavissa suhteissa, toisin sanoen kehkeytyvässä tapahtumassa. Vaikka affektit voidaan kokea henkilökohtaisina, ne eivät ole yksityisiä,

vaan aina jaettuja. Tilanteen ”affektiivinen ilmapiiri” ikään kuin kietoo ihmiset vaikutukseensa (*affective atmosphere*, Anderson 2009). Ilmapiiri aistitaan tilallisena intensiteettinä, joka liikkuu, tarttuu, laajenee ja monistuu.

Kun ajattelua lähestytään suorittavan yksilön sijaan uutta tietoa rakentavien suhteiden kautta, se ei näyttäyty lineaarisenä kehityskulkuna vaan sen voidaan ymmärtää syntyvän erilaisten sotkuisten suhdeverkostojen kautta. Tällaisten verkostojen osana tutkijan on mahdollista luopua erillisyydestään ja ymmärtää työnsä osana jatkuvasti kehkeytyvää akateemista todellisuutta. Uraaurotava ajattelu viriää sommitelmissa, yhteistyössä nykyisten ja aikaisempien tieteen tekijöiden kanssa sekä yllättävien sattumusten kautta: lukemalla, innostumalla ja osallistumalla. Tässä sivupolkujen ja yllätysten prosessissa lumoutumisen radikaalilla hetkellä on keskeinen rooli.

Lumoutuminen maailmaa nyrjäyttävänä kokemuksena

Ylisuorittava, tulosohjattu nykyaika viestii kiireen mittaavan menestystä: ”Näytä minulle kalenterisi, niin nähdään kuinka tärkeä olet.” Kiire tempaa helposti mukaansa ja itsensä ylittäjälle markkinoidaan työnteon vastapainoksi aktiivista palautumista, joka kannustaa jaksamaan: superruokia, joogaa, retriittejä, tietoista läsnäoloa – mielen- ja kehonhallintaa, pakoa arkitodellisuudesta tai hetkellisiä hengenvetoja kiireen ja paineen keskellä (ks. Gill & Donaghe 2016; Reveley 2016). Myös joutilaisuudesta tulee hyväksytyä silloin, kun se tukee tehokkaasti työntekijän pikaista uusiutumista. Akateeminen kanssa-asuminen vaatii kuitenkin aikaa ja tilaa, jatkuvasti. Maryanne Wolf (2019: 35) toteaa, että silmäilevä lukutapa lamauttaa länsimaisia yhteiskuntia, koska niiden asukkaat eivät kykene tavoittamaan asioiden monimutkaisuutta, saati ymmärtämään tunteita tekstin taustalla. Kiireen keskellä ihmiset eivät avaudu tekstilelle, ajatuksille, toiselle. Vaihtoehtoiset tulkinnat jäävät huomiotta, kun viitteitä haalitaan oman argumentaation tueksi. Kiireinen keskustelu ja voittajaetos saavat ihmiset vaikuttamaan ravihevosiilta silmälapuineen, katse tiukasti reitillä ja maali kiintopisteinä.

Tässä kehyksessä verkkaisuus saattaa vaikuttaa kieltäytymiseltä, yhteistyökyvyttömyydeltä, jopa laiskuudelta. Hidas pohdiskelu, lukeminen, uuden tiedon ”fiilistely” ja ajatusten kanssa hengailu avaavat kuitenkin mahdollisuuksia kiinnittymiselle käsillä olevaan. Ne tukevat akateemista kanssa-asumista. Tämä viipyilevä osallistuminen vuorostaan raivaa tilaa lumoutumisen yllättävälle

kokemukselle. Jane Bennett (2001) kuvaa lumoutumista lapsenomaiseksi innostukseksi elämän edessä, voimakkaaksi yhteyden hetkeksi, joka saa aikaan huolenpitoa maailmasta ja sen moninaisuudesta. Lumoutuminen on hetkeen heittäytymistä ja aistien herkimistä maailmalle, jonka erottamaton osa ihminen on. Lumoutumista käsittelevässä keskustelussa korostuukin usein elämän ilon ulottuvuus, onhan maailmaan kiinnittyminen ilon kautta tärkeä ja olennainen tapa välttää kyynistymistä ja välinpitämättömyyttä. Lumoutumiseen kuuluu oleellisesti tunne osallisuudesta, jopa maailmaan sulautumisesta.

Lumoutuminen sisältää tunteen siitä, miten asiat todella ovat. Samalla se tuo esiin ”virtuaalisen”: sen minkälaiseksi maailma voisi tulla hetkessä vallitsevan moninaisuuden pohjalta (ks. Massumi 2015). Hetki on Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin (1994) kuvaama radikaali, perustavanlaatuinen kohtaaminen (*fundamental encounter*), joka pitää sisällään maailman ”paljastuksen” potentiaalin (*moment of vision*; Heidegger 1994: 137). Hetki koettelee olemisen rajoja ja avaa näin eettis-poliittista tilaa *toisin olemiseen* (Pyry & Aiava, *hyväksyty julkaistavaksi*). Kohtaaminen on tässä enemmän kuin kahden kokonaisuuden, ihmisen tai muun, tapaaminen: käsite viittaa kulloisenkin aika-tilan ”rakennuspalikoihin”, toisin sanoen kaikkeen siihen, mikä kyseisessä tapahtumassa kokoontuu yhteen (ks. McCormack 2013). Lumoutumisen yhteys asumiseen (*dwelling*) on mahdollista ymmärtää tätä kautta: se on yhdistävä kokemus. Samalla sitä kuitenkin luonnehtii voimakas irrallisuuden kokemus, perustavanlaatuinen yksinäisyys (ks. Wylie 2009). Lumoutumisessa etäisyys maailmasta tuntuu ylittämättömältä ja juuri tähän liittyy hetken ontologinen selkeys.

Helen F. Wilson (2016) toteaa, että maantieteellisen kohtaamisen käsite viittaa eroon, murtumaan ja yllätykseen. Tämä maailmaa rakentavien suhteiden ravistelu kuitenkin puuttuu useimmista lumoutumisen teoretisoinneista (ks. Schneider 1993; Pile 2005; Saler 2006; McEwan 2008). Lumoutuminen ei siis ole ainoastaan Bennettin (2001) kuvaama miellyttävä tunne yhteydestä maailmaan, vaan radikaali murtuma – irtoaminen vallitsevista suhteista – jonka aikana tunnetut merkitykset ja hierarkiat katoavat. Kaikesta tulee hetkessä äärimmäisen tähdellistä, mutta mikään yksittäinen asia ei nouse toisen edelle. Horisonttien totaalinen sulkeutuminen mahdollistaa uusien avautumisen: lumoutuminen tuo mukanaan tilaisuuden ajatella maailma ja sen järjestykset toisin (Pyry & Aiava, *hyväksyty julkaistavaksi*).

Lumoutumisen tuoma nyrjähdys virittää subjektin *olemaan* jotenkin uudella tavalla. Näin se

eroaa olennaisesti viihteen tuottamasta hurmiosta: tapahtuman affektiivinen voima nyrjäyttää hetkelisesti paikoiltaan maailmaa rakentavat suhteet. Tämä vaatii toteutuakseen välitöntä osallistumista tapahtumaan, aitoa avautumista sen intensiteetille. Lumoutuminen kumpuaa usein sellaisista hetkistä, joissa on tilaa ja aikaa ihmetellä – silti se on aina yllätys, eikä sitä voi tietoisesti maanitella esiin. Lumoutuminen vaatii tahdin hidastamista, päämäärätömyyttä, avoimuutta maailman viesteille. Ihmettely lumoutumisen hetkessä liittyy usein jokapäiväisiin asioihin ja tiloihin: tässä se eroaa oleellisesti uteliaisuudesta, joka kohdistuu yleensä uuteen ja houkuttelevaan (Stone 2006). Lumoutuminen ei siis juonnu uskomattomasta tai erikoisesta ilmiöstä, joka nousee esiin tavallista vasten. Lumoutumisesta *kaikesta* tulee erikoista ja ihmeellistä (Heidegger 1994: 144).

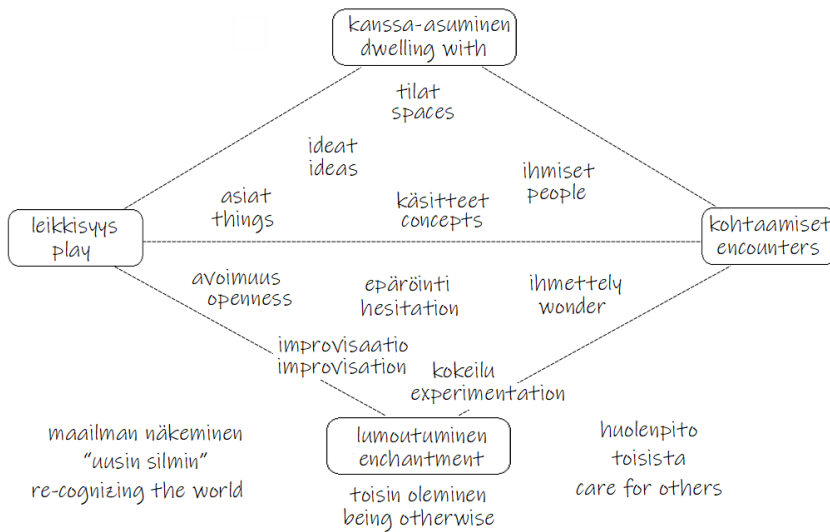
Hahmotan lumoutumisen siis tapahtumana, johon kuuluu oleellisesti maailman ihmettely yhdessä sen kanssa. Lumoutumisen hetkissä asuminen syvenee ja maailma herää eloon erityisyyksien kokoelmana. Maailma on hetken avoin; se kutsuu osallistumaan ja näkemään kaiken ikään kuin ensimmäistä kertaa (Wylie 2009). Tapahtuman radikaalius onkin juuri tässä: mikään ei ole tavallista tai tuttua. Tässä mullistavassa hetkessä subjekti sekä katoaa että kehkeytyy. Aika pysähtyy, laajenee, ja tapahtuma repäisee ihmisen irti totutuista tavoistaan aistia ja ajatella (Bennett 2001: 5). Lumoutuminen tarttuu ”itseensä”, heittää sen syrjään kuvitellusta tasapainostaan, halvaannuttaa ja voimaannuttaa yhtä aikaa (Pyyry & Aiava, *hyväksytyt julkaistavaksi*). Tämä alttiuden hetki ei helposti taivu kuvailuun, eikä lumoutumisen hetkistä löydy yleistettäviä esimerkkejä. Radikaali kohtaaminen voi olla mitä vain kuolemasta valon leikkiin puun oksistossa. Se voi kouraista subjektia missä tahansa affektiivisessa tunnelmassa, mutta sen tuoman nyrjäytyksen voi *tuntea* muutoksena tilanteen ilmapiirissä (Deleuze & Guattari 1994: 139). Lumoutuminen onkin ikuinen karkulainen – kun sitä yritetään käsittää, saati sitten sanoittaa, se on aina jo paennut paikalta (Wylie 2009). Tämä verbalisoinnin ja kiinni saamisen vaikeus ei kuitenkaan vähennä lumoutumisen ontologista voimaa. Tämän artikkelin argumentin kannalta oleellista on lumoutumisen hetkessä avautuva radikaalin ajattelun mahdollisuus.

Akateeminen hengailutietäminen

Lumoutuminen vaatii aikaa ja tilaa, se vaatii kanssa-asumista. Joutilaan osallistumisen kautta on mahdollista kiinnittyä käsillä olevaan ja avautua improvisoinnin kutsuun, jonka lumoutuminen esittää aavistuksen muodossa. Vaikka lumoutu-

minen ei taivu helposti kuvailuun, voi sen tuntea muutoksena vallitsevassa ilmapiirissä. Se on uutta tietoa. Lumoutumisessa virtuaalinen on todellinen mahdollisuus: ajatus ja oleminen ovat perustavanlaatuisesti yhtä, maailmaa luodaan tapahtuma tapahtumalta (ks. Dewsbury 2010). Ratkaisevaa tässä kanssa-asumisesta nousevassa reflektiossa on lumoutumiselle olennainen epäilyksen ja epäroinnin hetki (*moment of hesitation*; Thrift ym. 2010). Sen voi tuntea tapahtuman affektiivisen ilmapiirin asettamana kysymyksenä. Lumoutumisessa mahdollisuus maailmaa rakentavien suhteiden uudelleenjärjestymiseen nousee itsestäänselvänä pidetyn ”kuulumisen” horjumisesta (Joronen 2010: 58). Epäroinnin hetki avaa silmät maailman moninaisuudelle ja sen keskeneräisyydelle – sille, ettei asioiden välttämättä tarvitsisikaan olla kuten ne nykyisellään ovat. Epävarmuus asettaa tutkijan janoamaan tietoa ja ymmärrystä, koska sen keskellä mikään ei tunnu luonnolliselta ja selvältä. Tästä kumpuaa hengailutietäminen, joka kehkeytyy nimenomaan ohikiitävissä osallistumisen hetkissä ja niiden aikana nousevissa uusissa kysymyksissä.

On tärkeää huomata, että lumoutumisen kautta avautuvaa ajattelua ei voida lähestyä rationaalise- na ja kognitiivisena prosessina, jossa ihmissubjekti reflektoi jotakin omasta näkökulmastaan. Mikäli lumoutumista halutaan hahmottaa kokemuksena, on se silloinkin jaettu prosessi – yhteinen kenttä, josta uusia ajattelun suuntia voi nousta. Tällainen välitön (kognitiota edeltävä) reflektio kumpuaa kanssa-asumisesta. Se on yhtä toiminnan ja kokemuksen kanssa, ja se kehkeytyy kohtaamisissa (Dewsbury 2010: 151). Tämä reflektio ylittää subjekti–objekti-jaon: se on osallistumista ajattelun tapahtumaan, jossa toimijoina ovat ihmisen lisäksi monet muut tilanteessa vaikuttavat elementit. Masumi (2015: 94) viittaa tällaiseen reflektioon käsitteellä *thinking-feeling* ja painottaa, että tietäminen liittyy nimenomaan kehkeytyvään tapahtumaan. Kohtaamisista kumpuava tietäminen on maantieteellistä, tilallis-kehollista (Pyyry 2015). Siksi myös hengailutietämisen käsite viittaa subjektiin, joka ei koskaan edellä tietämisen tapahtumaa, vaan kehkeytyy yhdessä sen kanssa. Kanssa-asumisen ja sitä syventävien kyselevän leikkisien kohtaamisten kautta tilaa tehdään lumoutumisen tapahtumalle ja luodaan mahdollisuuksia (1) maailman näkemiselle ”uusien silmin”, (2) toisin olemiselle ja (3) huolenpidolle toisista (kuva 1). Tutkijan työssä tähän linkittyy olennaisesti tutkijan lukema kirjallisuus ja muiden tieteentekijöiden ajatukset ja ajattelutavat: jaettujen käsitteiden avulla hengailutietäminen asettuu osaksi tutkimusprosessia sitä syventäen ja uusia kysymyksiä esittäen. Hengailutietäminen on kanssa-asumisen kautta tapahtuvaa moniaistillista,

Kuva 1. Akateeminen hengailutietäminen (Pyry 2015: 63 mukailen).

Fig. 1. Academic hanging-out-knowing (following Pyry 2015: 63).

tilallis-kehollista reflektiota ja oman paikan hahmottamista maailmassa yhdessä sen monien elementtien kanssa.

Hengailutietäminen kyseenalaistaa näkemyksen tutkimuksesta ja etenkin tutkimusaineistosta erillisenä, rajattavana kokonaisuutena. Tutkimus kulkee eteenpäin silloinkin, kun tutkijat eivät näennäisesti ole töissä vaan kävelyllä, kahvituolla, ruokakaupassa tai puuhastelemassa lasten kanssa. Ideoita saattaa syntyä "kuin tyhjästä" juuri silloin, kun niitä ei jahdata aktiivisesti. Tällöin arkiympäristökin näyttää aineistona, joka heittää ilmaan kysymyksiä ja ajattelu todella kehkeytyy maailman kanssa.

Jälkihumanistisesta näkökulmasta tutkija ei koskaan ole aineistostaan erillinen, joten hän ei myöskään voi "kerätä" sitä. Tutkija ei siis ainoastaan tuota aineistoa, vaan aineisto tuottaa jatkuvasti tutkijaa ja tutkimusta (St. Pierre 2014). Aineistoa alati muuttuvasta maailmasta ei ole mahdollista käsitellä evidenssinä todellisuudesta sen "takana", vaan datan kanssa pikemminkin ajatellaan yhdessä. Hengailutietäminen edellyttää lineaarisuuden ja systemaattisuuden vaatimuksesta luopumista, koska tutkijan on oltava valmis muuttumaan tutkimuksen kanssa ja arvioimaan esimerkiksi tutkimuskysymystensä sopivuutta uudelleen tiedon karttuessa. Leikin tavoin tämä tietämisen tapa irrottautuu funktionaalisuuden vaatimuksesta, eikä sitä siksi voida arvioida tai mitata. Hengailutietäminen on yksilön ylittävää ajattelua, joka kumpuaa tutkimuksen sommitelmasta. Jälkihumanistisesta näkökulmasta kausaalisuus onkin kehkeytyvää, koska jokaisessa

tilanteessa vaikuttaa useampi toimija, usein ristiveitosesti (Bennett 2010: 33).

Tässä prosessissa syntyy uutta tietoa ja ymmärrystä maailmasta, vaikkei sitä aina osata osoittaa sormella tai sanoilla. Näkökulma on tärkeä, koska se tuo esiin maailman representaatiota pakenevan moninaisuuden (esim. Thrift 2000). Käsitteiden ja teoretisoinnin avulla on mahdollista hahmottaa tätä moninaisuutta ja kehittää tutkimusta niihin suuntiin, joita sen aikana avautuu. Tämä vaatii kuitenkin tutkijalta avoimuutta vaihtoehtoisille tulkinnoille sekä kykyä nauttia epätietoisuudesta ja sivupolkujen tuomasta tarpeesta aloittaa yhä uudelleen, ainassa epävarmuudessa. Hengailutietäminen on uusien maailmojen keksimistä ennemmin kuin tiedon keräämistä olevassa olemassa (staattisesta, rajatusta, kuvatussa) maailmasta. Tässä hengailutietäminen eroaa esimerkiksi situationistien tavoitteesta saada tilasta "objektiivista" tietoa, tai muista representaatioon tähtäävistä osallistuvan havainnoinnin menetelmistä, kuten Clifford Geertzin (1998) antropologisesta "syvähengailusta" (*deep hanging out*). Omissa kaupunkia käsittelevissä tutkimuksissani olen pyrkinyt avautumaan hengailutietämiselle järjestämällä aikaa kävelemiseen, johon olen toisinaan liittännyt valokuvaamisen (ks. Pyry 2019). *Dériven* hengessä olen jättänyt reitin suunnittelematta ja seurannut kaupungin viestejä tutkimuskysymys mielessäni pysähdellen välillä kahvilaan tai puistoon kirjan tai artikkelin kanssa. Kävelyn ja lukemisen vuorottelu on tapa kiinnittyä tutkittavaan maisemaan ja ajatella sen kanssa: reflektio tuntuu nousevan juuri tästä yhteisestä liikkeestä.

Vaikka kanssa-asumisesta lumoutumisen hetkissä nouseva reflektio on aina yllätyksellistä, on sille mahdollista tehdä tilaa taiteen keinoin tai muuten luomalla kokeiluun ja hullutteluun kannustavaa ilmapiiriä. Hengailutietäminen vaatii avoimuutta odottamattomalle, se ei taivu välineellisyyden ikeeseen. Se edellyttää osallistumista ja improvisaatiota, myös epäonnistumisten ja virheiden kanssa asumista. Situationistien *dériven* tavoitteena oli luoda poliittisia ”häiriöitä” ja saada ihmiset ajattelemaan. Hengailutietäminen viittaa juuri tällaiseen outoutta tuottavaan olemisen tapaan, joka tuo esiin arkea rakentavat järjestykset ja sallii maailman keskustella akateemisen ymmärryksen kanssa. Hengaillessa on mahdollista syrjäyttää hetkellisesti vallitsevan ilmapiiriin vaikutus, luoda tilapäinen, energisoiva ”leikin ilmapiiri”, ja raivata näin tilaa lumoutumiselle (*micro-atmosphere of play*; Pyyry 2016b). Tässä radikaalissa tapahtumassa maailma esittää tutkijalle oleelliset kysymyksensä ja herättää tämän asumaan syvemmin (ks. Heidegger 1994). Hengailutietämisen spiraali ”kanssa-asuminen – lumoutuminen – reflektio” jatkaa liikettään.

Lopuksi: kohti avoimuutta maailman puheelle

Olen muistuttanut tässä artikkelissa, ettei kukaan ajattele yksin. Tämän ehkä triviaaliltakin tuntuvan toteamuksen lausuminen on tärkeää aikana, jolloin tutkijat on asetettu kilpailemaan keskenään jopa saman tutkimusryhmän sisällä. Yhä useampi työterveys selvitys on karua luettavaa: selkäänpuukotusta, ideoiden varastamista, luovien ja älykkäiden ihmisten kääntymistä toisiaan vastaan. Ongelman psykologisointi ei auta, jos systeemi nojaa määrälliseen arviointiin ja rahoitusta saavat ne, jotka pelaavat annetuilla ehdoilla. Viidakon laki muokkaa siellä rämpivän yksilön. Arvo hahmotetaan ja ilmaistaan markkinoituvassa yhteiskunnassa pääasiassa rahamääräisinä hintoina, oli kyse sitten asiasta tai ihmisistä, aineellisesta tai aineettomasta. Avainsana on hyötysuhde – arvo piiryy helpoimmin paperille ja budjetteihin numeroina, hintoina, selkeiden laskutoimitusten kautta. Se on silloin mitattavissa, vertailtavissa ja kilpailutettavissa. Nykyaikaa voi kutsua kvantifikaatioimperatiivin ajaksi (Hanell 2019).

Valtaosa akateemisista ajatustyöläisistä tekee kuitenkin työtään rakkaudesta sitä kohtaan ja haluaa hyvää myös muille. Jokainen ymmärtää, että uusi tieto kumpuaa kohtaamisista niin menneiden kuin nykyistenkin ajattelijoiden, paikkojen sekä pienten ja suurten asioiden tai ideoiden kanssa. Kanssa-asumisen käsite mahdollistaa tämän aja-

tustyön tilanteisuuden teoretisoinnin. Kanssa-asumisen näkökulmasta tutkija ei ole koskaan ”ulko-puolinen” tai neutraali tarkkailija, vaan tutkimuskohteensa ja -aineistonsa kanssa muotoutuva osa tutkittavaa maailmaa. Käsite heittää siis ilmaan kysymyksen tutkijan paikasta ja roolista etenkin ihmismaantieteessä. Kuten nuoret hengaillessaan solmivat hetkellisiä siteitä ympäristöönsä aikuisten näkökulmasta usein hyödyttömän oleilun ja leikillisen kokeilun kautta, myös tutkija rakentaa suhdettaan työhönsä kanssa-asumisen prosessissa, avoimena muun maailman vaikutuksille. Tutkija ei ajattele vain aineistonsa kanssa, vaan ajatustyö on lähtökohtaisesti *et al.* – moniulotteista kumpuunutta lukemattomien muiden subjektien kanssa (Cook et al. 2004). Yhteistyötä rakentavien kohtaamisten taustalla vaikuttavat institutionaaliset toimijat, jotka parhaimmillaan kannustavat (myös tavoitteenasettelullaan) ja mahdollistavat akateemisen kanssa-asumisen. Mitä tapahtuu, kun näitä institutionaalisia edellytyksiä puretaan? Miten yksittäinen tutkija voi taistella tuottavuuden indikaattorien asettamia vaatimuksia vastaan, kun määrä on auttamattomasti laatua tärkeämpää ja julkaisunopeus merkki onnistumisesta?

Vastarinta on aina kytköksissä vallitsevaan olotilaan sekä tiettyyn aikaan ja paikkaan. Tämän päivän välineellisen uteliaisuuden ja tuottavuuspakon maisemassa epäröivä, viipyilevä ajattelu tuntuu jopa kapinoinnilta. Verkkaisuudesta tulee systeemin kritiikkiä, ja se avaa olemisen horisontteja, joita suorittavassa kiireessä sulkeutuu. Vastarinnan ei kuitenkaan tarvitse olla vallitsevien olosuhteiden dikotomista vastustamista. Se voi myös olla aktiivista tilan luomista uusille olemisen tavoille. Ilo ja hulluttelu luovat leikin ilmapiiriä, joka haastaa normatiivisia olemisen tapoja. Tämä avoimuus tekee tilaa maailman puheelle: uusille kysymyksille, epäröinnille ja improvisaatiolle. Kuten situationistien *dérive*-kävelyllä, kaikki reitit ovat mahdollisia. Kun toiminta ei keskity ainoastaan seuraavaan tähdelliseen asiaan, on mahdollista kohdata maailman moninaisuus lumoutumisen hetkessä. Tämä ontologinen nyrjähdys pitää sisällään ”paljastuksen” potentiaalin ja avaa eettis-poliittista tilaa akateemiseen toisiin olemiseen. Lumoutuminen ravistelee subjektia; se ei ole enempää eikä vähempää kuin samanaikainen ”itsen” ja maailman kadottaminen ja löytäminen. Lumoutuminen sekä halvaannuttaa että energisoi maailman kanssa ihmettelevän subjektin, se tuo intohimoa ja syvyyttä olemiseen.

Lumoutumisessa virtuaalisen voima *tuntuu* affektiivisen ilmapiirin asettamana kysymyksenä, epäröintinä kuvitellun tasapainon ja itsestäänselvyyksien edessä. Tästä hetkestä kumpuaa hahmottelemani akateeminen hengailutietäminen, joka ot-

taa inspiraationsa nuorten hengailusta ja sen avaamista mahdollisuuksia toisin olemiseen. Hengailutietäminen on nöyryyttä sen edessä, ettei maailmaa voi koskaan ottaa haltuunsa. Tutkimusprosessissa keskeistä on luettu kirjallisuus, muiden ajattelu ja käsitteet, joiden avulla tämä tilallis-kehollinen ymmärrys asettuu osaksi tutkimusta, sitä syventäen ja uusia kysymyksiä esittäen. Maailman häly ei siis olekaan rasite, ylimääräinen kategoria X, vaan oleellinen osa ajattelua – mikäli sen aiheuttamalla epäroinnille osataan avautua.

Miten sitten olisi mahdollista rakentaa akateemista yhteisöllisyyttä, jossa sivupolut ja verkkaisuus nähtäisiin voimavarana? Muutoksen tulee toki kytkeytyä niihin akateemista toimintaa kehystäviin puitteisiin, joiden varassa työtä tehdään. Epävarmuus ei ruoki kanssa-asumista, jos asumisen perusta on jatkuvassa vaarassa murentua. Pätkätyöläinen ei sisusta työpistettään, saati asu mielekkäästi yliopiston kanssa, kun huomisesta ei ole tietoa. Julkaisupolitiikkaa, rahoituskuvioita ja muita tiedon valtakysymyksiä on syytä ruotia kriittisesti ja väsymättä.

Niiden lisäksi tarvitaan kuitenkin tietämisen ja ajattelun iloa, koska kyynisyys lannistaa toimijuuden. Akateeminen yhteiselo tulee järjestää sellaiseksi, että se tukee osallisuuden tunnetta ja todellista osallistumista koko yhteisön toimintaan. ”Akateemisten paperitehtaiden” kritisoinnin ohella on rakennettava mahdollisuuksia hengailulle pienten yhteisöllisten tekojen kautta. Kuten Massumi (2015: 11) toteaa, eettisyys on lopulta sitä, kuinka pystytään yhdessä ”asuttamaan epävarmuutta”. Nämä asuttamisen tavat ovat vain hetkellisiä taktiikoita suurten strategioiden myrskyssä (ks. de Certeau 1984). Silti ne ovat osa samaa sommitelmaa ja niitä tulisi lakkaamatta yhdistää laajempaan hallinnolliseen kritiikkiin. Koska uusliberaali subjektivaatio toimii affektitasolla vaatien yksilöä jatkuvaan itsen alistamiseen ja rajaten hänen olemisensa mahdollisuuksia, on siihen vastattava tekemällä aktiivisesti tilaa toisin olemiselle. Affektit joko estävät tai vahvistavat subjektin kykyä vaikuttaa maailmaan. Tämä kyky on yhteydessä siihen, millaiseksi yliopisto kulloinkin muodostuu, ja siksi jokaisen olisi syytä ottaa osaa tarvittavaan muutokseen oman akateemisen asemansa suomien vaikutusmahdollisuuksien mukaan.

Nykyisessä työyhteisössäni on tapana kokoontua kahville joka päivä kello kahdelta iltapäivällä. Tauko ei ole pakollinen, mutta siitä on muodostunut yhteinen rutiini. Toiston myötä on vahvistunut tunne jaetusta vaihtoehtoisesta, välineellisuuden ylittävstä akateemisesta maisemasta. Kahvihetkeä romantisoimatta on todettava, että huumorilla ja yhteisillä naurunpyrskähdyksillä on toimijuutta.

Siinä missä viikonloppuna tehtyjen töiden listaaminen sosiaalisessa mediassa ottaa osaa uusliberaalin ilmapiirin rakentamiseen, kello kahden kahvihetki resonoi affektitasolla pitkälle kahvihuoneen ulkopuolelle: ”turhan” juttelu rakentaa tilaa asumiselle, ilon hallintavallalle kilpailun kautta toimivien subjektivaation prosessien vastapainoksi.

Jokaisen systeemin tavoin myös yliopisto on muuttuva ja kehkeytyy niistä lukuisista suhteista, jotka sitä ovat rakentamassa. Me olemme yliopisto, sommitelma monia samanaikaisia suuntia ja mahdollisuuksia. Uudet olemisen tavat toteutuvat toiston ja uudelleenkytkeytymisen kautta, deleuze-guattarilaisittain *tulemalla*, eli lähestymällä vähitellen toisenlaista toimintatapaa. Muutos tuo esiin kuvitellut ja todelliset jokapäiväistä akateemista toimintaa määrittävät rajat sekä antaa mahdollisuuksia niiden ylittämiseen innostavien kohtaamisten ja kollektiivisen toimijuuden kautta. Akateeminen hengailu on tulosorientoituneessa nykytilanteessa lähes mahdottomalta kuulostava tavoite, jos se asetetaan vastakkain suorittamispakon kanssa. Mutta mikäli tilannetta lähestytään yli joko/tai-jaon, ymmärtämällä muutos hetki hetkeltä tapahtuvaksi monisuuntaiseksi prosessiksi, voidaan hengailussa nähdä perhosefektin kaltainen ”häiriön” potentiaali. Lumoutuminen tuo esiin virtuaalisen, maailmaa luodaan tapahtuma – ja ajatus – kerrallaan.

Kiitokset

Artikkeli on kirjoitettu osana professori Sami Moision johtamaa ”Spatial policy, politics and planning” -tutkimusryhmää. Tämän artikkelin osalta kiitos kuuluu Juho Luukkoselle hyvästä keskustelusta ja henkisestä tuesta. Haluan kiittää lehden toimittajia, etenkin päätoimittaja Hannu Linkolaa ja vieraillevaa toimittajaa, Heikki Sirviötä, heidän terävistä huomioistaan tekstin viimeistelyvaiheessa. Kiitokset myös artikkelin kahdelle nimettömälle arvioitsijalle heidän rakentavista kommentistaan. Lopuksi lämmin kiitos Inka Kaakiselle, jota ilman tätä artikkelia ei olisi ehkä koskaan tullut kirjoitettua.

KIRJALLISUUS

- Aitken, S. (2014) *The ethnopoetics of space and transformation: Young people's engagement, activism and aesthetics*. Ashgate, Surrey.
- Anderson, B. (2009) Affective atmospheres. *Emotion, Space and Society* 2(2) 77–81. <https://doi.org/10.1016/j.emospa.2009.08.005>
- Anderson, B. (2014) *Encountering affect*. Ashgate, Farnham.
- Bennett, J. (2001) *The enchantment of modern life*. Princeton University Press, Princeton.
- Bennett, J. (2010) *Vibrant matter*. Duke University Press, Durham.

- de Certeau, M. (1984) *The practice of everyday life*. University of California Press, Berkeley.
- Cook, I. et al. (2004) Follow the thing: Papaya. *Antipode* 36(4) 642–664. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.2004.00441.x>
- Debord, G. (2006) Theory of the dérive. Teoksessa Knabb, K. (toim.) *Situationist international: Anthology*, 62–66. Bureau of Public Secrets, Berkeley.
- Deleuze, G. & Guattari, F. (1987) *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia* (käännös ja esipuhe: Massumi, B.). University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Deleuze, G. & Guattari, F. (1994) *What is Philosophy?* Verso, London.
- Dewsbury, J.-D. (2010) Language and the event: The unthought of appearing worlds. Teoksessa Anderson, B. & Harrison, P. (toim.) *Taking-place: Non-representational theories and geography*, 147–160. Ashgate, Farnham.
- Foucault, M. (2002) *The archaeology of knowledge*. Routledge Classics, Abingdon.
- Geertz, C. (1998) Deep hanging out. *The New York Review of Books* 45(16) 69.
- Gill, R. & Donaghue, N. (2016). Resilience, apps and reluctant individualism: Technologies of self in the neoliberal academy. *Women's Studies International Forum* 54 91–99.
- Hanell, T. (2019) Hyvästä rengistä huonoksi isännäksi: kvantifikaatioimperatiivi yhdyskuntasuunnittelussa. *Yhdyskuntasuunnittelu* 57(3) 9–23. <https://doi.org/10.33357/ys.86009>
- Heidegger, M. (1994) *Basic questions in philosophy*. Indiana University Press, Bloomington.
- Ingold, T. (2000) *The perception of the environment: Essays on livelihood, dwelling and skill*. Routledge, London.
- Joronen, M. (2010) The geography of Heidegger: revival of the place of being? *Environment and Planning D* 28(1) 56–59. <https://doi.org/10.1068/d454re>
- Julkunen, R. (2018) Epäoikeudenmukaisuuden tuntemukset hyvinvointivaltion muuttuessa. Teoksessa Häyry, M., Takala, T. & Ahola-Launonen, J. (toim.) *Oikeudenmukaisuuden ongelma*, 102–113. Gaudeamus, Helsinki.
- Kallio, K.-M. (2014) *Ketä kiinnostaa tuottaa tutkintoja ja julkaisuja liukuhihnaperiaatteella...? Suoritusmittauksen vaikutukset tulosohjattujen yliopistojen tutkimus- ja opetushenkilökunnan työhön*. Turun kauppa- korkeakoulun julkaisuja A 1.
- Kokkonen, T., Harjumaa, T., Salonen, A. S. & työryhmä (2018) *Hullun hommaa?* Tieteentekijöiden liitto, Helsinki.
- Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 (2017) Opetus- ja kulttuuriministeriö. 5.12.2019. <<https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>>
- Kuusela, H. (2019) Ei elämää vaan maailmaa varten. *niin & näin* 100 63–67.
- Massumi, B. (2015) *Politics of affect*. Polity Press, Cambridge.
- McCormack, D. P. (2013) *Refrains for moving bodies*. Duke University Press, Durham.
- McEwan, C. (2008) A very modern ghost: postcolonialism and the politics of enchantment. *Environment and Planning D* 26(1) 29–46. <https://doi.org/10.1068/d460t>
- Moisio, S. (2018) *Geopolitics of the knowledge-based economy. Regions and cities*. Routledge, London.
- Puhakka, A. & Rautopuro, J. (2017) *Kauas urat karkaavat*. Tieteentekijöiden liiton jäsenkysely 2016. Tieteentekijöiden liitto, Helsinki. https://tieteentekijoidenliitto.fi/files/2031/Ja_senkysely2016.pdf
- Pyryry, N. (2015) *Hanging out with young people, urban spaces and ideas: Openings to dwelling, participation and thinking*. University of Helsinki, Department of Teacher Education, Research Report 374. <http://urn.fi/URN:ISBN:78-951-51-1126-5>
- Pyryry, N. (2016a) Learning with the city via enchantment: photo-walks as creative encounters. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education* 37(1) 102–115. <https://doi.org/10.1080/01596306.2014.929841>
- Pyryry, N. (2016b) Participation by being: Teenage girls' hanging out at the shopping mall as 'dwelling with' [the world]. *Emotion, Space and Society* 18 9–16. <https://doi.org/10.1016/j.emospa.2016.01.006>
- Pyryry, N. (2019) From psychogeography to hanging-out-knowing: Situationist dérive in nonrepresentational urban research. *Area* 51(2) 315–323. <https://doi.org/10.1111/area.12466>
- Pyryry, N. & Aiava, R. (hyväksytty julkaistavaksi) Enchantment as fundamental encounter: wonder and the radical re-ordering of subject/world. *Cultural Geographies*.
- Pyryry, N. & Tani, S. (2016) Young people's play with urban public space: Geographies of hanging out. Teoksessa Horton, J. & Evans, B. (toim.) *Geographies of children and young people*, 193–210. Springer, Singapore.
- Pyryry, N. & Tani, S. (2019) More-than-human playful politics in young people's practices of dwelling with the city. *Social & Cultural Geography* 20(9) 1218–1232. <https://doi.org/10.1080/14649365.2017.1358823>
- Raghuram, P. (2016) Locating care ethics beyond the Global North. *ACME: An International Journal for Critical Geographies* 15(3) 511–533. <https://acme-journal.org/index.php/acme/article/view/1353>
- Rautio, P., Pyryry, N., Hyvärinen, R. & Tani, S. (2015) Lasten ja nuorten asuminen ei mahdu kotiin. Teoksessa Häkli, J., Vilkkö, R. & Vähäkylä, L. (toim.) *Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet*, 103–109. Tampere University Press, Tampere.
- Reveley, J. (2016) Neoliberal meditations: How mindfulness training medicalizes education

- and responsabilizes young people. *Policy Futures in Education* 14(4) 497–511. <https://doi.org/10.1177/1478210316637972>
- Sadler, S. (1999) *The situationist city*. The MIT Press, Cambridge.
- Stevens, Q. (2007) *The ludic city: Exploring the potential of public spaces*. Routledge, London.
- Stone, B. E. (2006) Curiosity as the thief of wonder: An essay on Heidegger's critique of the ordinary conception of time. *KronoScope* 6(2) 205–229. <https://doi.org/10.1163/156852406779751881>
- St Pierre, E. A. (2014) Practices for the 'New' in the new empiricisms, the new materialisms, and post-qualitative inquiry. Luento, Helsingin yliopisto 18.11.2014. <<http://blogs.helsinki.fi/agora-sje/wall/wall-in-english/>>
- Thrift, N. (2000) Afterwords. *Environment and Planning D* 18(2) 213–255. <https://doi.org/10.1068/d214t>
- Thrift, N. (2008) I just don't know what got into me: Where is the subject? *Subjectivity* 22 82–89.
- Thrift, N. (2009) Universities are radical. Teoksessa Pugh, J. (toim.) *What is radical politics today?*, 204–212. Palgrave Macmillan, London.
- Thrift, N., Harrison, P. & Anderson, B. (2010) 'The 27th letter': An interview with Nigel Thrift. Teoksessa Anderson, B. & P. Harrison (toim.) *Taking-place: Non-representational theories and geography*, 183–198. Ashgate, Farnham.
- Tomperi, T. (2009, toim.) *Akateeminen kysymys? – Yliopistolain kritiikki ja kiista uudesta yliopistosta*. Vastapaino, Tampere.
- Valero, P., Jørgensen, K. M. & Brunila, K. (2019) Affective subjectification in the precarious neoliberal academia. Teoksessa Bottrell, D. & Manathunga, C. (toim.) *Resisting neoliberalism in higher education*, 135–154. Palgrave Macmillan, Cham.
- Wilson, H. F. (2016). On geography and encounter: Bodies, borders, and difference. *Progress in Human Geography* 39(3) 374–384. <https://doi.org/10.1177/0309132516645958>
- Wolf, M. (2019). Silmäilystä on tullut normaali tapa lukea – ja se mullistaa yhteiskuntamme. *niin & näin* 100 35–38.
- Wylie, J. W. (2009). Landscape, absence and the geographies of love. *Transactions of the Institute of British Geographers* 34(3) 275–289. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5661.2009.00351.x>
- Wylie, J. (2010) Non-representational subjects? Teoksessa Anderson, B. & Harrison, P. (toim.) *Taking-place: Non-representational theories and geography*, 99–114. Ashgate, Farnham.
- Ylijoki, H.-O., Lyytinen, A. & Marttila, L. (2011) Different research markets: A disciplinary perspective. *Higher Education* 62(6) 721–740. <https://doi.org/10.1007/s10734-011-9414-2>